

WOJCIECH DUTKA

ČERNÁ A PURPUROVÁ

Skutečný příběh lásky slovenské
židovky a nacisty z Osvětimi

Černá a purpurová

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.cpress.cz
www.albatrosmedia.cz

Wojciech Dutka

Černá a purpurová – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2020

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

ČERNÁ A PURPUROVÁ

Wojciech Dutka

Copyright © Wojciech Dutka 2013

Translation © Markéta Páralová Tardy, 2020

Illustrations © Pavla Filip Navrátilová, 2020

ISBN tištěné verze 978-80-264-3271-5

ISBN e-knihy 978-80-264-3294-4 (1. zveřejnění, 2020) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-264-3295-1 (1. zveřejnění, 2020) (mobi)

ISBN e-knihy 978-80-264-3293-7 (1. zveřejnění, 2020) (ePDF)

OBSAH

PROLOG	7
---------------------	----------

PRVNÍ ČÁST	11
-------------------------	-----------

Kapitola 1	
SOUBĚŽNÉ ŽIVOTY	13

Kapitola 2	
RODINNÉ ŠTĚSTÍ	21

Kapitola 3	
POKÁNÍ.....	33

Kapitola 4	
NOVÁ VÍRA	45

Kapitola 5	
NEPOKORNÝ	53

Kapitola 6	
ŽIVOTNÍ PŘEDVOLÁNÍ	63

Kapitola 7	
BOHABOJNÍ	71

Kapitola 8	
KAIN A ABEL	79

Kapitola 9	
PRÁZDNÉ KŘESLO	89

Kapitola 10	
LEKCE ANATOMIE.....	99

Kapitola 11	
NEJVĚTŠÍ NEPŘÍTEL	107

Kapitola 12
NEJLEPŠÍ PŘÍTEL 117

Kapitola 13
MÍSTO URČENÍ 129

DRUHÁ ČÁST 137

Kapitola 14
VRATA PEKEL 139

Kapitola 15
SÍLA METAFORY 153

Kapitola 16
INFERNUM 159

Kapitola 17
NA HRANĚ 173

Kapitola 18
JEHOVOVA VŮLE 179

Kapitola 19
Z REPERTOÁRU MARLENE DIETRICH 191

Kapitola 20
ZKOUŠKA SIL 203

Kapitola 21
ZVLÁŠTNÍ ZÁSILKA 219

Kapitola 22
VELKÝ APEL 229

Kapitola 23
KARMELITÁNKA 237

TŘETÍ ČÁST 255

Kapitola 24
POJISTKA NA ŽIVOT 257

Kapitola 25	
DOBRÁ NĚMKA	269
Kapitola 26	
ŘÍKEJ MI PIERRE	279
Kapitola 27	
STOLAŘ Z KRAKOVA	293
Kapitola 28	
ZKOUŠKA	303
Kapitola 29	
PRVNÍ VZPOURA	317
Kapitola 30	
KRÁLOVNA ESTER	325
ČTVRTÁ ČÁST	335
Kapitola 31	
NA KRÁSNÉM MODRÉM DUNAJI	337
Kapitola 32	
JÁDRO TEMNOTY	343
Kapitola 33	
NA RAMPĚ	355
Kapitola 34	
TŘI STA SEKUND	367
Kapitola 35	
CEJCH	379
Kapitola 36	
JEDENÁCTÝ BLOK	385
Kapitola 37	
POSLEDNÍ DNY	393

EPILOG 405

OD AUTORA 423

ROMÁN 427

PODĚKOVÁNÍ 429

POZNÁMKY 430

SLOVNÍČEK 431

PROLOG

Březen 1942

Vlak se skřípěním zastavil na boční rampě stanice s německým názvem Auschwitz. Zástrčky zavrzaly. Masivní dveře prvního vagonu se otevřely s pronikavým skřípěním. Mohutný esesman zařval:

„Heraus!!!“

V transportu se nacházela tisícovka žen, ale ani jedna z nich neměla ponětí, kde jsou. Přijely ze Slovenska. Katolický kněz Jozef Tiso, prezident tohoto státu spolupracujícího s třetí říší, Němcům zaplatil pět set marek za každého Žida vyvezeného neznámo kam.

Po chvíli k vagonu přišlo několik vězňů oděných do bílo-modrých pruhovaných pyžam. Na esesmanův rozkaz k vagonům přistavili desky, po nichž se s trochou štěstí a šikovnosti dalo sejít na zem.

Dvacetiletá dívka ve skromném zatepleném jarním plášti po desce sestoupila na šterk. Za ní následovaly další ženy.

PRVNÍ ČÁST

Kapitola 1

SOUBĚŽNÉ ŽIVOTY

Československo, 1938

Velký potoční pstruh s krásnou nazelenalou kůží posetou červenými skvrnkami se chytil na tlustou larvu chrostíka zavěšenou na háčku. Polkl labužnický kousek a chtěl odplavat do hlubin. Dívka instinktivně cukla prutem a zvedala ho. Rychlými pohyby začala vlasec přitahovat. Ryba byla silná a nechtěla prohrát. Zmítala sebou na všechny strany. Milena se však nevzdávala. Naopak, síla ryby a její odhodlání bojovat o život dívku utvrzovaly v přesvědčení, že právě ona z tohoto boje musí vyjít jako vítěz. Útěk před nesnázemi nebyl v její racionální povaze, která však byla také otevřena romantickým dobrodružstvím.

Její otec, stojící poblíž, jí radil. To on ji naučil chytat ryby. Byla hrdá, že ji bere jako syna. Když pstruh vyskočil na kamenitý mokrý břeh, dívka si oddychla. Společné rybaření s otcem měla ráda. Milena byla vysoká, urostlá a hezká dívka s tmavě hnědými vlasy a s protáhlým jemným obličejem. Otec na ni byl pyšný. Její krásu jí záviděly všechny kamarádky ve třídě.

Na Slovensku tehdy žilo přibližně devadesát tisíc Židů. Většinou bydleli ve městech a věnovali se obchodu, ačkoliv zastávali i jiná povolání. Milenin otec, šedesátiletý Elias Zinger, byl právník. Provozoval vlastní advokátní praxi. Jeho zaměstnání přinášelo společenskou prestiž a stálé příjmy. Zinger začínal ještě

za panování císaře Františka Josefa. Někde na půdě měli uložen starý zaprášený portrét mocnáře. Elias kdysi dostal nápad ho vytáhnout a pověsit na stěnu reprezentativního pokoje, ale slovenští klienti by toto gesto zřejmě nepřijali s pochopením. Byl prostě vděčný císaři, že za jeho vlády mohl studovat na vídeňské univerzitě a otevřít si praxi na Slovensku, tehdy zapadlé části habsburského impéria.

Když starý Elias viděl, jak mladší dcera šikovně chytá ryby, v hloubi duše litoval, že se nenarodila jako chlapec. Pro věřícího muže, bez ohledu na vyznání, není snad nic důležitějšího, než mít syna. Avšak Nejvyšší se ve své nevyzpytatelné moudrosti rozhodl odměnit svého oddaného sluhu dvěma dcerami.

Jak se slušelo na dobrého „syna“ židovského právníka, zajímala se Milena o filozofické a náboženské knihy, takže si mezi dalšími židovskými děvčaty jen stěží hledala kamarádky. Setkávala se však s křesťany. Elias sice na *góje* hleděl s náležitým odstupem, ale k životu přistupoval velmi pragmaticky. Devět z desíti jeho klientů byli křesťané, proto dceři nebránil, aby se s nimi stýkala, avšak domníval se, že by se kontakty měly omezit na minimum.

Slovenské dívky Milenu někdy zvaly na večírky. Nebyly tak dobře situované jako ona. Na jednom takovém večírku poznala Davida. Bylo mu osmnáct a byl to bratr její oblíbené spolužačky Jiřky. Ta, když si všimla Milenina zájmu, jí vysvětlila, proč je David tak gentlemanský vůči ženám. Řekla jí, že slouží v Hlinkově gardě.

„To jsou ti, kteří vytloukají výlohy židovských obchodů?“ zeptala se Milena.

„Ne, kdeže,“ opáčila Jiřka. „Jsou to velmi pobožní chlápci. Nosí baldachýn nad biskupem při procesích Božího těla.“

Vysvětlení kamarádky Milenu neuspokojilo. Nedokázala pochopit, proč je nošení baldachýnu nad biskupem v očích katolických kamarádů tak záslužné. Dokázala si jen představit, že biskup je někdo stejně důležitý jako rabín v Bratislavě. Přesto se jí David, urostlý blondýn, líbil. Z obyčejné dívčí naivity se rozhodla, že si s ním bude prostřednictvím kamarádky tajně vyměňovat dopisy.

Ty lístečky byly jen nevinným flirtem, závanem mladistvého nadšení a zároveň touhou poznat lidi, kteří nepatřili do jejího světa. Elias Zinger byl liberální židovský otec, ale jeho liberalismus měl své meze. Dcera si sama nemohla vybrat muže, s nímž by chtěla být. Měla být věrnou dcerou Izraele. Flirt s Davidem, který byl ve své podstatě a formě velmi dětinský, jí umožnil naplnit sobeckou, ale v tomto věku naprosto přirozenou potřebu chlapeckého obdivu.

Flirtování trvalo přes léto tisíc devět set třicet osm. Milena Davidovi mnohokrát dávala najevo, jak jí na něm záleží. Zmiňovala se o jeho důvtipu, o tom, že se jí líbí způsob, jak jedná s dívkami, že je velmi šarmantní, ale zároveň diskrétní a citlivý. Psala mu, přestože věděla, že mezi pobožnými Židy by žena vyzývající muže k aktivnějšímu přístupu nepochybně způsobila skandál. Avšak Milena měla k trochu provokativnímu chování sklony. Podvědomě cítila, že otec lituje, že se nenarodila jako chlapec. Ta mimořádná smělost, s níž ke všemu přistupovala, u rodičů občas vyvolávala obavy, kterým směrem se bude ubírat její budoucnost.

I přes mezinárodní nepokoje strávila Milena léto tisíc devět set třicet osm psaním dopisů Davidovi. Bavilo ji to. Až byla sama překvapena, jakou váhu těm prázdným slovům přikládala a s jakou vážností prožívá samo psaní. Každý lístek pro Davida několikrát opravovala, měnila tón, aby zdůraznila ty chlapcovy vlastnosti, které se jí líbily, i ty, které v ní vyvolávaly opačné pocity. Když dostávala odpovědi, v nichž David vyjadřoval své překvapení nad „rychle se rozvíjející známostí“ a nešikovně vysvětloval nějakou

svou vadu, začala Milena uplatňovat zvláštní ženskou „dialektiku“. Psala, že ji okouzluje především jeho vrozená skromnost, ale on nerozumí jejímu srdci. Snažila se mu přeci vysvětlit, v čem spočívají jeho chyby (například se neučil francouzsky). To vedlo k tomu, že David dopisování přerušil. Snese jemné, ale postřehnutelné ironické narážky, nemohl však vystát posměch od ženy. Milena ho nechtěla cíleně urazit.

Začátkem září tisíc devět set třicet osm do každodenního života v Československu vstoupil řev jistého malíře pokojů ze Salzburgu, který požadoval respektování práv německé menšiny v Sudetech. Milenu to vůbec nezajímalo. Zaobírala se jen tím, že ztratila svou letní zábavu – Davida. Mohla ten nevinný žertík přece protáhnout o trošičku déle. Vnitřně tím však netrpěla. Spíš se to dotklo její ješitnosti, té křehké, nesnesitelně iritující, a přitom naprosto přirozené stránky ženské duše.

Rakousko, 1938

Drasenhofen je Bohem zapomenutá vsíka v Rakousku v těsném sousedství československé hranice. Nad malinkým náměstíčkem se tyčí kostel, který je jedinou stavbou viditelnou na kilometry daleko. Rakouský venkov si navzdory ubíhajícímu času zachoval dávný životní styl. Každodennost se odvíjela podle jasného a neměnného scénáře. Zvon farního kostela každý den svolával věřící na mši a do Weimertova obchodu chodívali občané pro čerstvé uzeniny.

Babička Franze Weimerta měla osmdesát let a v kostele se snažila být vždy první. Sedávala pokaždé v první lavici a před mší hlasitě odříkávala růženec. Její hluboká a upřímná zbožnost měla vliv na jejího vnuka. Šestnáctiletý Franz byl hlavním ministrantem kostela. Jako babiččin oblíbenec se musel podřídit jejímu přání. Babička sprádkala dalekosáhlé plány a v domě Weimertových rozhodovala o mnohých věcech, jakmile získala dostatečný

vliv na syna a snachu. Svého vnuka viděla v představách jako kněze oddaného službě Bohu a církvi. Avšak přání jsou přání a vedle nich v Rakousku probíhaly nezadržitelné změny.

Anschluss nebyl překvapením. Průměrní Rakušané, takoví jako rodina Weimertů, ho přijali lhostejně. Být součástí velkého Německa, a ne té směšné, desetimilionové republiky, to „něco“ znamenalo. Mnoho Rakušanů totiž žilo vzpomínkami na zašlou slávu habsburského dvora. Pád republiky pro tyto lidi neznamenal nic. Josef, otec Franze Weimerta, se tím příliš nezabýval. Nadále porážel prasata dodávaná okolními hospodáři, dělal z nich tlačanky, udíl šunky a v každodenním víru uzelených vepřových oháněk, hlav a klobás neměl čas přemýšlet nad něčím tak abstraktním, jako je Rakouská republika. Josef Weimert neměl na politiku hlavu. Politika je totiž umění složitých kompromisů. On kompromisy neměl rád, protože od něj vyžadovaly přemýšlení, které také neměl rád. Většinu důležitých rozhodnutí přenechával ženám, zvláště své matce, Franzově babičce. Kromě kompromisů Josef Weimert neměl rád Prušáky, neboli všechny Němce hovořící s jiným přízvukem než tím, co se používal v Horním Rakousku, nebo snad ještě v okolí Vídně. Když se nacisté poprvé snažili převzít moc v republice za vlády kancléře Engelberta Dollfusse, okomentoval to otec slovy:

„Co si o sobě ti odporní Prušáci myslí?“

Anschluss z března tisíc devět set třicet osm pro otce představoval nevýznamnou epizodu, na čemž měla výrazný podíl jeho matka, rodačka z Bavorska, od řeky Inn. Řekla, že jejich rodina po tři století budovala své postavení poctivých a svědomitých řezníků. Žádný předek Josefa Weimerta nikdy neprodával hnusnou paštiku jako játrový salám; *Krakauer*, velmi tradiční rakouská klobása, v sobě nikdy neměla víc tuku, než uvádí předpis. Když si na Weimertovy uzeleniny nikdo nestěžoval už tři sta let, není důvod, proč by si na ně lidé měli stěžovat v Rakousku pod

Hitlerovou nadvládou. Takový byl každodenní pragmatismus. Proto otec *Anschluss* akceptoval a spojení Rakouska a Německa komentoval lapidárně:

„Nedovolme, aby tato změna ovlivnila naše životy.“

Weimertova rodina byla nejzvláštnějším nenávisným patriarchátem, jaký si lze představit. Otcovo slovo bylo svaté, ale jen tehdy, pokud ho akceptovala babička. Anna Tereza Weimertová rozhodovala o tom, jaký tvar má mít vánoční závin, jak dlouho se do něj budou pražit jablka, jaký stůl by se měl koupit, aby se neponičila dubová podlaha v salónu, ale i o tom, jaké knihy by měla snacha číst v době těhotenství. Franzova matka Honorata Aufhauserová nebyla žádná bystrá intelektuálka, ale zbožná žena s velkým srdcem, která prala, uklízela, starala se o domácnost a rodila děti. Nikdo ji nenutil. Byla to její vlastní volba vycházející ze srdce.

Do této rodiny se narodil Franz Weimert. Měl dva starší bratry: Lorenze, lékaře, vzdělaného, sečtělého člověka, a jeho pravý opak, Friedricha, dělníka pracujícího ve Vídni, jenž do Drasenhofenu přijížděl velmi zřídka. Byl samotářské, introvertní povahy, podivín rodiny.

Franz byl třetí, nejmladší syn, milované, hodné a ochotné dítě. Nikdy nevyhledával spory s vrstevníky, pomáhal otci, pilně se učil a každý den chodil do kostela.

Svátek *pesach* tisícího devítistého třicátého devátého roku byl svým způsobem mimořádný. Probíhal v atmosféře pro mnoho lidí nevysvětlitelného rozdvojení. Na jaře toho roku definitivně zemřelo Československo. Vznikl svobodný Slovenský stát, postavený na protičeských, ultrakatolických a nekompromisně

antisemitských principech, které se Slováci snažili dávat Židům najevo na každém kroku. Milenin otec byl před rozpadem Československa vynikajícím právníkem, po jeho rozpadu byl nadále skvělým právníkem, ale židovským. Z přívlastku „židovský“, kreslícího neviditelnou hranici národností, pramenilo zoufalství. Advokát Elias Zinger byl „tamtím“ právníkem, židovskou pijavicí vysávající peníze z chudých Slováků, kteří přece žijí ve svém vlastním státu podle své víry.

Milena *pesach* neměla ráda, přestože tento svátek znamenal středobod židovského světa. Nerada uklízela, jenže židovská tradice prikazovala připravit nejen duši, ale i domov. Každý šálek se musel lesknout. Milena nesnášela vajíčka servírovaná na sederovu, slavnostní rodinnou večeři ani hořké byliny, křen, čekanku a saláty. Toho roku však dívka pocítovala zvláštní neklid, který naplňoval milovaného otce. Nedokázala si vysvětlit příčinu toho strachu. Doposud ji otec (v menší míře matka) chránil, žila tak v blažené nevědomosti o přicházející bouři. Ačkoliv se Slovensku antisemitismus nevyhnul, Milena nevnímala žádné ohrožení. Žila ve svém světě. Nic kromě ní samotné ji nezajímalo.

Flirt s Davidem jí ukazoval křehkost vztahů mezi lidmi pocházejícími ze dvou světů. Naivně si namlouvala, že může proniknout do světa katolíků a oni mohou poznat její svět. Zklamala se. Uzavřenost obou komunit se ukázala jako příliš velká. Když se otec doslechl, že se jeho dcera dopisuje se Slovákem, navíc katolíkem, chtěl, aby se vzpamatovala. Řekl tehdy: „Pamatuj si, že Nejvyšší ti určil osud židovské manželky.“

Tato otcova rozhodnost a snaha o dceřino štěstí podle práva a zvyků jejich hrdého lidu měla tohoto jara ještě dohru, kterou Milena nechtěla a ani nedokázala vnímat. Po sederové večeři, po vypití tří pohárů suchého košer vína (v každém zbožném židovském domě byl čtvrtý pohár vždy určen pro proroka Eliáše), otec s vážnou tváří promluvil k rodině:

„Musíme se společně rozhodnout, jestli zůstaneme tady, na Slovensku, nebo odejdeme do Palestiny.“

V těchto slovech se skrývala velká starost o dobro rodiny. Všichni očekávali, že otec rozhodne. Starý Elias Zinger přiznal, že hovořil s rabínem a rodinným přítelem, důstojným Majzelsem. Společně dospěli k názoru, že je nutné zachovat klid. Slovensko bylo jejich zemí, bez ohledu na to, co si o tom mysleli Slováci. Když tuto zemi budovali za Františka Josefa, jako část habsburské monarchie, a pak ji budovali za Masarykova Československa, proč by nadále nemohli být slovenskými Židy za Tisovy vlády? Rozhodli se, že zůstanou.

Milena si vůbec nepřála cestovat do Palestiny. Děsila ji vzdálenost této pouštní země, s níž ji nic nespojovalo. Kromě toho se bála těžkých životních podmínek, protože mnoho židovských kolonistů žilo asketicky, skoro jako kočovníci. Když uslyšela, že zůstanou na Slovensku, velice se jí ulevilo. Byla si aspoň jistá, že v poklidu zahájí studium na bratislavské konzervatoři.

Kapitola 2

RODINNÉ ŠTĚSTÍ

Nejlepším Franzovým přítelem byl Bastian Schilling. Jeho rodiče vlastnili největší statek v Drasenhofenu, všeobecně byli váženými občany a dobrými katolíky. Chlapci se spřátelili už jako malí na pískovišti. Společně opravovali dřevěná autíčka, společně kradli nejzralejší třešně a společně špehovali děvčata. Jejich přátelství vydrželo všechny zkoušky dětství a raného, velmi nevinného mládí.

Bastian měl o deset let mladšího bratra, boubelatého chlapce jménem Manfred, který svého staršího brácha miloval. V podstatě byl normální, veselý a milé dítě, až na to, že v sedmi letech dokázal vyslovit jen několik málo slov: máma, táta, Bastian, jíst, bobek, spát. Měl Downův syndrom, a pro Schillingovy tudíž znamenal problém a ostudu. Dokonce i kdyby rodina chtěla Manfreda ukrýt před dotěrnými zraky obyvatel Drasenhofenu, vůbec by to nepomohlo. V malých městečkách všichni vědí o všech všechno. Manfred byl nedokonalý, ale to vůbec neznamenalo, že by jeho postižení vrhalo stín na vztahy Schillingových s jinými rodinami. Dokládala to přátelství mezi Bastianem a Franzem. Přesto však v „nových, národně socialistických časech“ vzniklo postřehnutelné drobné napětí. Manfred už sám prakticky nepouštěl dům. Mohl vycházet pouze v doprovodu matky a oba při tom skoro běželi, jako by stále měla naspěch.

Franz měl Manfreda rád a ten mu velmi důvěřoval. Jako starší ministrant pečující o mladší adepty liturgické služby se chlapec snažil vnímat s velkou jemností a porozuměním. Přemlouval přítele, aby měl ke svému bratrovi podobný postoj. Všimnul si však, že i přes bezmeznou oddanost a bratrskou lásku se Bastian k Manfredovi chová odměřeně, ba dokonce pohrdavě.

Tato citová nerovnováha se prohloubila, když Bastian v červnu tisíc devět set třicet osm nečekaně vstoupil do Hitlerjugend. Bastianovi rodiče to považovali za přirozený vývoj. Na rozdíl od Franzovy rodiny, která se od politiky držela dál, Bastianovi rodiče velmi rychle pochopili, že vstupem do NSDAP si mohou velmi rychle polepšit. Tím se zapojili do rozsáhlého společenského procesu probíhajícího v celém Německu. Hitlerova strana zaznamenala prudký nárůst počtu členů právě v posledních dvou letech, v důsledku vůdcových úspěchů. Bastianovi rodiče, zámožní rakouští zemědělci, se k nacistickému hnutí připojili z čistého konjunkturalismu a pro svatý klid. Jejich syn Bastian, do něhož vkládali všechny naděje, jednoduše nemohl nepatřit k nejlepší skupině německé mládeže, k Hitlerjugend. Když chlapec do organizace vstoupil, nepřestali Schillingovi chodit do kostela. Pan Schilling se tam sice objevoval méně, ale zbožnost paní Schillingové se prohlubovala úměrně s lhostejností jejího manžela. Ve víře hledala únik, když její muž podle stranické linie učinil těžké rozhodnutí svěřit výchovu postiženého syna do rukou národně socialistického státu.

Jedné parné neděle léta tisíc devět set třicet osm oba kamarádi, Franz a Bastian, popíjeli limonádu. Franz však vycítil kamarádův neklid. Něco se muselo stát. Vždycky poznal, když Bastian dostal od otce výprask za záškoláctví, krádež třešní z cizích zahrad nebo za další čtyřku z matematiky, z jejich oblíbeného předmětu.

„Co se stalo?“

Bastian s odpovědí nespěchal.

„Nevím, jestli ti to můžu říct.“

„Když nechceš, tak neříkej.“

„Musím to někomu říct,“ odvětil Bastian rychle, jako by ze sebe chtěl shodit nějakou zátěž. „Otec poslal Manfreda do pečovatelského a výchovného střediska v Sasku.“

„Cože?“ neskryval údiv Franz.

„Hádky kvůli tomu u nás trvaly snad měsíc, nakonec si to otec u matky vymohl. Víš, rodiče se po vstupu do strany strašně změnili. Otec chce vést společenskou život. Poznali hodně zajímavější lidí.“

„Národní socialisty?“

„Jo, většinou známí ze strany. Před Manfredem se nemohli chovat společensky. Rodiče se za něho styděli. Teď se problému zbavili. Poslali ho do jakýhosi střediska, kde ho mají léčit. Vůdce ho vytvořil přesně pro takové děti, jako je Manfred. Zajišťují jim tam péči dvacet čtyři hodin denně. Možná je to tak lepší. Doma na něho stejně neměl nikdo čas.“

„A ty si o tom myslíš co?“ zeptal se znepokojený Franz.

„Můžu ho navštěvovat spolu s rodičema. Je to jen pár hodin cesty autem,“ odpověděl Bastian a uhýbal očima.

„To není odpověď na mou otázku, Bastiane. Chci vědět, co si o tom myslíš. Chci znát tvůj názor.“

„Otec tak rozhodl. Já do toho nemám co mluvit.“

„No tak,“ řekl rozhodně Franz.

Bastian kamarádovi pohlédl do očí.

„Myslím si, že to rodiče neměli dělat. Manfred je takovej bezbrannej. Bude tam hodně trpět. Co jsem však mohl dělat? Kdybych se vzepřel, otec by mě zmlátil jak žito. Musím přece poslouchat rodiče. Otec říkal, že tam pro Manfreda určitě najdou nějaký léky.“

Franz vyslechl kamarádovo vysvětlení. Utěšoval ho, jak jen mohl. Nedokázal si však představit, jaké léky by mohly vyléčit duševní postižení.

V létě tisícího devítistého třicátého devátého roku, několik měsíců poté, co Hitlerova vojska vstoupila do Prahy, se Milena dostala na konzervatoř. Milovala hudbu a chtěla svůj talent rozvíjet. Oznámila rodičům, že se nevidí v roli domácí slepice, starající se o domácnost a o to, jestli jsou děti mokré nebo mají hlad. Za nic na světě se nechtěla stát zbožnou židovskou matkou a manželkou. Byla ambiciózní a samostatně myslící dívkou, která se upírala ke studiu hudby. Matka zpočátku vůbec nechtěla souhlasit s dceřiným dalším vzděláním, ale když viděla její tvrdšíjnost, souhlasila s medicínou. Milena se vůbec nechtěla stát lékařkou. Zajímala ji jenom hudba. Nakonec rodiče svolili. Milena šla na konzervatoř.

Brzy bylo vydáno nařízení, že Židé musí sedět v oddělených lavicích. Na všech fakultách bratislavské univerzity bylo lavicové ghetto zavedeno za mlčenlivé bezradnosti židovských studentů, za pomoci pěstí Hlinkovy gardy a podpory vedení univerzity. Na konzervatoři tvořili Židé přibližně dvacet procent všech studentů a pracovníků. Museli se podřídít novému pořádku. Slovenský stát byl teď skrz naskrz katolický, Židé byli považováni za nepřátele katolické víry nebo za cíl christianizační mise, což bylo ostatně ve shodě s tehdejší politikou Vatikánu.

Milenin temperament jí nedovoloval se novému řádu podřídít. Před přednáškou si sedla do první lavice, vedle dvou slovenských kamarádek a maďarského studenta. Sál ztichnul. Milena tak vyzvala všechny katolíky, a ačkoliv riskovala ponižení, rozhodla se, že na své volbě bude trvat. Naštěstí toho dne přednášky o renesančním madrigalu vedl profesor Žižek, marxistický estét, odpůrce Beneše a poslední člověk na konzervatoři, kterého by bylo možné považovat za stoupence Tisovy vlády. Profesor vstoupil

do sálu. Podíval se na studenty a s nonšalantním výrazem ve tváři vyšel vstříc katedře. Jeho shrbená postava se mezi přítomnými úplně ztrácela. Když vystoupil na vyvýšené místo, svlékl si kabát a položil ho na židli. Z aktovky vytáhl svazek počmáraných papírů a položil je na desku katedry. Nasadil si brýle se silnými obroučkami z višňového dřeva. Pohlédl na Milenu sedící v první lavici vedle křesťanských studentů.

„Neodpustil bych si, kdybyste seděla v poslední lavici,“ řekl Mileně.

Profesorova slova uvolnila atmosféru. Přednáška proběhla tak, jako kdyby žádná Tisova vláda vůbec neexistovala. Po přednášce přesto někdo vedení fakulty donesl, že se profesor Žižek nepodřídil vládnímu nařízení a dovolil Židům sedět v první lavici s křesťanskými studenty. Profesor byl okamžitě předvolán k rektorovi, dostalo se mu varování, že svým nezodpovědným chováním nesmí ohrožovat fakultu před vážnými následky. Rektor mu předložil k podpisu závazek, že se takových činů v budoucnu nedopustí. Žižek odmítl podepsat. Následující den byl odeslán na neplacenou nucenou dovolenou.

Milena, přestože věděla, co se s profesorem stalo, nepřestala zpochybňovat politiku katolické vlády Slovenska vůči židovskému obyvatelstvu. Na všech přednáškách schválně usedala vedle slovenských studentek a studentů. Pochopitelně to neušlo pozornosti vedení fakulty, aktivistům Hlinkovy mládeže, nacionalistické a ultrakatolické mládežnické organizace, kterou kněz Tiso zřídil po vzoru Hitlerjugend.

Jednoho dne, když se Milena vracela domů, k ní přiběhl kamarád z ročníku, Jehuda Szopsowic, židovský student ze třídy houslí. Vždy si sedal s dalšími židovskými studenty do předepsané oslí lavice. Byl o hlavu vyšší než Milena. Nosil módní šedé sako, měl tmavou, opálenou pleť a vlasy pečlivě upravené brilantinou. Floutek, pomyslela si Milena, nemám takové kluky ráda.

„Seš fakt odvážná,“ řekl a snažil se ji dohnat na bratislavském chodníku.

Poslala mu pohled plný nedůvěry.

„A ty jsi zbabělec,“ procedila pohrdavě. „Kdybyste si všichni sedli se mnou do první řady, nikdo by se neodvážil ten předpis dodržovat.“

Přidala do kroku, ale Szopsowic ji doháněl.

„Doprovodím tě domů,“ nabídl se.

„V žádném případě,“ odsekla dívka. „V naší rodině, když chlapec dívku odvede domů, si všichni mužou myslet, že ji požádá o ruku.“

„Takže mi dáváš košem na ulici?“

„Samozřejmě,“ odvětila naprosto vážně Milena. „Židovská dívka musí dbát o svou reputaci. To jediné nám zůstalo.“

O několik dní později na dveře bytu Zingerových v centru Bratislavy zaklepal Hlinkovi gardisté v doprovodu jednoho policisty.

Toho dne měly proběhnout ve všech domácnostech bratislavských Židů prohlídky. Hledaly se materiály proti Slovenskému státu urážející nacistické Německo, spojence Tisovy vlády, ale také cennosti nebo, což bylo důležité, „zедnářské“ materiály. Katolická vláda Slovenska pěstovala přímo posedlost odhalováním zednářství. Stejně jako ve Frankově Španělsku byl tento řád považován za jednu z největších hrozeb zdravé společnosti. A Židé byli se zednářstvím spojováni. I Milenina rodina měla této posedlosti padnout za oběť.

Bylo ráno šábesového dne, když všichni v bytě Zingerových uslyšeli zřetelné a čím dál naléhavější klepání. Elias Zinger vstal z postele, natáhl si župan a spěchal ke dveřím. Soudil, že mu

zřejmě domovník přinesl noviny od poslíčka. Netuše jakékoliv nebezpečí otevřel a v tu chvíli ho mohutnou silou rozražené dveře odhodily ke zdi. Gardisté vtrhli dovnitř.

„Prohleďte to židovský doupě!“ zahřměl nejstarší bandita.

Milena zaslechla křik, proto vstala, aby se podívala, co se děje. Bandité převraceli jejich byt vzhůru nohama. Vyhodili ze skříní všechno oblečení, rozbili servis z kredence, dívali se, jestli jsou v kuchyňských skříňkách schované cennosti. Patrně měli v paměti vyprávění o židovském zlatu.

Vyděšená matka pomohla potlučenému manželovi vstát. Milena byla příliš šokovaná, aby jakkoliv zasáhla.

„Teď si můžeš udělat demonstraci doma.“

Byla to jasná narážka na Milenino chování na konzervatoři, nebylo pochyb, jaký je důvod útoku. Vpád netrval déle než patnáct minut. Gardisté policistovi oznámili, že nenašli žádné nelegální materiály. Ten se omluvil za „odůvodněné narušení domovního klidu“ a s prásknutím dveří odešli.

Milena plakala v matčině objetí. Nikdo předtím nenarušil klid a intimitu jejího domova takovým brutálním způsobem. Přes bolest a ponížení se Elias Zinger rozhodl jednat. Nehodlal připustit, aby to gardistům beztrestně prošlo. Nikdo je přeci nezbavil jejich veřejných práv, v normální zemi se lidé doma nepřepadávají. Napsal ostrou kritiku policejnímu náčelníkovi a státnímu zástupci zaslal oznámení o spáchání trestného činu. Nikdo však nepřišel, aby se na byt podíval. Státní zástupce Zingera znal a s odpovědí otálel.

Po dvou týdnech přišel dopis od policie. Konstatovala v něm, že prohlídka proběhla v souladu s platnými předpisy, a citovala odpovídající dekret slovenského prezidenta Tisa, proto Zingerovým nepřísluší žádné odškodné za způsobené škody. Velitel bratislavské policie pouze vyjádřil lítost nad formou, jakou ohledání proběhlo. Po přečtení tohoto dopisu si Zingerovi

uvědomili, že se stali občany druhé kategorie. Litovali rozhodnutí zůstat na Slovensku, ale otec chtěl stále dokazovat, že je platným členem společnosti, dokonce i když jim přímo ukazovali dveře.

Kněz přišel za Franzem kvůli mši. Skleslý výraz v jeho tváři věstil nějakou smutnou zprávu.

„Synu,“ řekl, „zítra se bude konat pohřební mše.“

Franz neskrýval překvapení. Kněz neměl ve zvyku informovat ho o pohřbech, tím méně ho žádat, aby on a další ministranti pomáhali při liturgii.

„Manfred Schilling zemřel,“ dodal kněz.

Franz ucítil mrazivou křeč v srdci. Ještě si pamatoval nedávný rozhovor s Bastianem o tom, že Manfred odjel do nemocnice. Bastian mu v tajnosti svěřil své obavy o bratra. Ani v nejhorším snu si Franz nedokázal představit, že by Manfred zemřel za necelý měsíc pobytu ve středisku. Pomyslel si, že se musela stát nějaká strašná, neočekávaná nehoda.

„Jak se to vlastně stalo?“ zeptal se Franz.

„Patrně zemřel na srdce,“ odpověděl kněz. „Vím to od Manfredova otce, který si za mnou před hodinou přišel objednat mši. Rychle běž a potěš svého kamaráda. Děje se tam něco zlého.“

Franz běžel k Schillingovým. Drasenhofen nebyl rozlehlý. Z jednoho konce na druhý to bylo deset minut pěšky. Franz však měl potíže si s Bastianem vůbec promluvit. Otec totiž rodině zakazoval o Manfredově smrti hovořit. Chlapec se však nenechal odradit. Počkal do setmění a dohodnutým znamením, hozením kamínku do okna kamarádova pokoje, ho zavolal ven. Bastian vypadal hrozně. Bez ustání plakal.

„Chudák Manfred, byl tak bezbranný,“ opakoval pořád dokola.

Nakonec se Franzovi podařilo z kamaráda vytáhnout souvislé vyprávění, z něhož si sám složil celkový obraz. Bastianův otec zakazoval jakékoliv zmínky o mladším synovi po jeho odjezdu do Saska. Matka nechtěla mlčet, ale vůči zatvzelenosti starého Schillinga, „pána a muže“, jak chtěl být osloven, byla bezmocná.

„Jak se tvůj otec může tak chovat?“ nechápal Franz.

„Může, jak vidíš. Jenom díky hádce s matkou šel za knězem dát sloužit mši.“

„Jak jste se vlastně o jeho smrti dozvěděli?“

„Z nemocnice v Sasku přišel balíček s urnou a krátký úřední dopis, že Manfred zemřel na těžkou, nevyhlášenou srdeční vadu.“

„Kněz říkal to stejný.“

„Vím to od otce, ale...“ Bastian ztišil hlas, jako by se styděl za to, co řekne, nebo chtěl příteli svěřit největší tajemství, „já nevěřím, že Manfred měl srdeční vadu. V té nemocnici ho měli zabít a otec věděl, co se stane, když ho tam odveze. Nenávidím ho, hajzla.“

„Je to tvůj otec.“

„Jo, zplodil mě,“ řekl Bastian drsně. „Ale od této chvíle už není můj otec.“

Od Manfredova pohřbu uplynuly dva týdny. Obřad byl velmi skromný, což kontrastovalo s finančními možnostmi Schillingových. Urna s chlapcovým popelem byla uložena do rodinné hrobky. Manfred se stal naprostým tabu. Jako kdyby nebyl členem rodiny, jako kdyby jeho postižení blízkým znemožňovalo cítit radost, dobro a teplo. Jednoduše ho vymazali z paměti, jako kdyby vůbec neexistoval.

Po pohřbu se rozšířily drby. Kolovaly různé verze příběhu o smrti mladšího syna Schillingových. Převažovaly však názory, že jeho duševní postižení bylo výsledkem celkového špatného vývinu. Chlapec měl jednoduše velmi slabé srdce, které jednoho dne nevydrželo. Lidé došli k závěru, že to byla přirozená smrt. Kdyby ho rodiče neposlali na léčení do Saska, tak by stejně umřel doma. Franz nikomu Bastianovo tajemství nevyzradil. Mlčel i doma, protože stařešina rodu, všemocná babička, omílala všechny ty povídačky, i když nebyly příliš pravděpodobné.

Ruměná a energická babička se po večerech velmi ráda vyhřívala v křesle. Otec sedával s půllitrem piva v ruce. V zimě se rád díval na hořící dřevo v kamnech. Na jaře a v létě odpočíval na verandě a četl nějaký dobrodružný román. O nejdůležitějších věcech v domě Weimertových rozhodovaly ženy.

„Franzi,“ začala jednoho večera babička, „máš už šestnáct let. Měl bys myslet na svou budoucnost.“

To znamenalo, že babička měla jasnou představu o budoucnosti svého vnuka. Franz byl přesvědčený, že brzy začne hovor o církvi a o tom, že se má stát knězem. Velmi se však pletl.

„Dobrý, hodný chlapče,“ konstatovala babička. „Vždy jsem toužila po tom, aby se tvůj otec stal sluhou Božím. Avšak sám život píše scénáře pro osud člověka. Tvůj otec knězem být nechtěl.“

„K věci, matko,“ vstoupil do toho nervózně otec, který seděl na verandě a celou dobu rozhovor v domě sledoval.

„Nepřerušuj starou matku,“ obořila se babička na svého syna Josefa. „Poslouchala jsem včera v rádiu proslov *Führera* na každoročním sjezdu mládeže. Myslela jsem si, že by bylo rozumné, aby se Franz zapsal do Hitlerjugend.“

Ticho. Žádná reakce. Otec dál seděl na verandě, matka pracovala v kuchyni a chystala večeři.

„Co si o tom myslíš, moje dítě?“ zeptala se babička Franze.

„Bastian je v Hitlerjugend,“ řekl Franz první, co ho napadlo.

„Vidíš, to se výborně hodí,“ odvětila babička, „budeš tam mít kamaráda. Jste přeci nejlepší přátelé, že?“

Chlapec to potvrdil pokynutím hlavy. Matka pokračovala v sekání cibule, ale otec pronesl z verandy:

„Snad bys nechtěla rozhodovat za chlapce, matko? Za mě jsi taky chtěla rozhodovat.“

„Tvůj tón je, drahoušku, nepřijatelný,“ poznamenala babička. Použití oslovení „drahoušku“ znamenalo, že je velmi udivena a kategoricky nesouhlasí s jakýmkoliv synovým odporem. Její vůle je svatá, tak jako Boží vůle v nebi.

„Myslím si, že bys s matkou neměl tak mluvit, Josefe,“ ozvala se jeho žena z kuchyně od krájení čerstvých telecích jater.

Josef Weimert už neříkal nic, čímž zároveň zpečetil synův osud. Kdyby ostře protestoval a riskoval hádku, možná by se Franzův život ubíral jinou cestu. Takto mohla babička naplnit svou vůli.

„Chtěl by ses stát členem Hitlerjugend?“ zeptala se, ale hned nato přešla do svého typického proslovu nepřímou určeného všem členům rodiny. Argumentovala, že vstup Franze do Hitlerjugend by byl pro rodinu výhodný: „Vy nejste ve straně jako Schillingovi a další sousedé. Lorenz žije ve Vídni a určitě se ke straně nepřihlásil, ani nemluví o tom lajdákovi Friedrichovi, trest Boží na toho chlapce, s jakými socialisty se to spojil, můj Bože, takové bezbožné knihy čte. A já se denně modlím, aby se stal dobrým katolíkem a sloužil naší velké vlasti.“

„A jakou vlast máte na mysli, maminko?“ zeptala se Franzova matka, když vhažovala nakrájená játra s kolečky cibule na škvářící se máslo.

Babička otočila hlavu.

„Samozřejmě naši velkou německou vlast.“

Pronesla to zcela klidně, věděla, že Franzova matka se jí nikdy nevezpře. O týden později se Franz stal členem Hitlerjugend.

Kapitola 3

POKÁNÍ

Slovensko, 1939

„Nemůžu sehnat práci,“ postěžoval si jednoho dne advokát Zinger. „Všichni klienti, se kterými jsem mluvil, se mnou velmi soucítí. Říkají, že kdyby byly klidnější časy... Nikdo mi nechce dát žádné případy.“

„Kolik máme úspor?“ zeptala se jeho žena.

„Na rok, možná na rok a půl,“ odvětil.

„Na dva. Budeme šetřit na všem.“ Jakmile tu neskutečně těžkou větu pronesla, rozplakala se. Manžel ji začal utěšovat. Nutnost šetřit pro ni byla velmi nepřijemná. Paní Zingerová, manželka právníka s vysokými příjmy, se nikdy nemusela strachovat o domácnost a její potřeby. Na nákupy měla vždycky dost. Vždy měli na to, aby si jednou nebo dvakrát za rok vyjeli do Prahy nebo do Vídně. Divadla, elegantní šaty, delikatesní zákusky a dobrý alkohol byly vždy po ruce. Nikdo si nemusel nic odpírat. Proto se paní Zingerová velmi těžko přizpůsobovala nové situaci, kdy museli počítat každou korunu, aby přežili. S hospodyní, která uklidí a uvaří, se jinak vede domácnost, než když musí vše dělat sama. Mnohem tvrdší dokázala být Milena, která prohlásila:

„Jsmo na tom líp než jiní Židé. Rodina rabína Majzelse si třeba musí půjčovat na jídlo.“

Formálně se Židům na Slovensku nedělo nic zlého. Nikdo jim nenařizoval žít v ghettech, neodsuzoval je k izolaci. Přesto se kolem nich postupně vytvářela neviditelná zeď, oddělující je od zbytku společnosti. V rámci úspor museli Zingerovi propustit hospodyně. Kousek od domu, v němž žili, stál obchod, který provozovala bývalá známá paní Zingerové – paní Semotanová, matka Davida, jenž s Milenou loňské léto flirtoval. A v tomto obchodě, který Milenina matka navštěvovala mnoho let, došlo ke scéně, co Zingerovy vedla k zamyšlení.

Paní Zingerová chtěla koupit cukr. Semotanová po hluboké úvaze odpověděla:

„Paní Zingerová, neprodám vám cukr, ani vejce, ani mouku, ani nic jiného. Prostě už vám nic neprodám.“

„Ale, paní Semotanová, nerozumím. Vždycky jsme platili.“

Obchodnice se smutně zatvářila a pokračovala: „Paní Zingerová, nic proti vám nemám. Vy a váš manžel jste vždy byli vítanými zákazníky. Můj David mi to ale zakázal, proto neprodám, i kdybych chtěla.“

„Jak zakázal? Co přesně?“

„Řekl, že nesmím prodávat Židům. Pochopte, i kdybych prodat chtěla, tak Hlinkova garda to zakazuje. Můj syn je gardista. Řekl mi, že katolické obchody mají prodávat jenom katolíkům. Když ne, tak se mají bojkotovat. Já celé té politice nerozumím, ale zboží vám neprodám.“

Milenina matka nebyla přivyklá na tón, jakým s ní paní Semotanová hovořila. Obvykle dostávala to, co chtěla. V jednu chvíli k majitelce ucítila tak silný odpor, že se zmohla jenom na jedno – okamžitě odejít z obchodu. Semotanová, když viděla nervozitu paní Zingerové, na ni ještě při odchodu zavolala, že na trhu omezení nejsou a určitě tam prodávají levněji.

Když Milenina matka opustila obchod, paní Semotanová se obrátila na přítomné ženy s odzbrojující upřímností: „Můj David

říkal, že Židé ukřižovali Pána Ježíše. A já hloupá nevěděla, že ti Zingerovi jsou taková zlá lidé.“

Rodinná situace se na čas zlepšila, když do Bratislavy přijela Milenina starší sestra Růžena. Společně s manželem žila do března tisícího devítistého třicátého devátého roku v Čechách. Jenže v protektorátu Čechy a Morava byla nařízení nacistických zákonů proti Židům ještě přísnější. Proto se rozhodli vrátit do rodné Bratislavy. Rodina Růženina muže od jisté doby žila v cizině, v Budapešti.

Nečekaná návštěva starší dcery uvolnila napjatou atmosféru jen na chvíli. Přidala však jiné problémy. Do tří pokojů, které Zingerovi obývali, se přistěhovali další čtyři lidé. Růžena měla šestiletého syna Natana a tříletou dceru Miriam. Její manžel Chaim byl učitelem kreslení. Pocházel z židovské rodiny, jejíž kořeny sahaly jak na Slovensko, tak i do Maďarska.

„Dobře, že jste přijeli,“ radoval se otec. „Ačkoliv si nemyslím, že by se židovskému učiteli kreslení vedlo lépe než židovskému právníkovi.“

„Nějak si poradím, otče,“ odpověděl Chaim.

„Jsi nemožný, Eliasi,“ odvětila okamžitě matka, snažila se totiž najít něco pozitivního a měla radost ze setkání s dcerou a vnoučaty, které dlouho neviděla, „že musíš hned mluvit o nepříjemných věcech.“

Přesto se z návštěvy těšila jen napůl. Růžena a její manžel neměli žádné úspory, všechno museli „uložit“ v bance před opuštěním protektorátu Čechy a Morava.

„Němci vás prachšprostě okradli,“ řekl otřesený otec, když slyšel dceřino a zeťovo vyprávění.

To všechny uvedlo do rozpaků. Čtyři lidé navíc znamenají větší výdaje za jídlo. Úspory Zingerových se měly rozpustit mnohem rychleji, než Milenina matka plánovala. Nakonec i ona sebrala odvalu, aby řekla pravdu:

„Je s námi zle a bude ještě hůř. Musíte si najít práci.“

Po matčině prohlášení, jako obvykle v nejméně vhodné chvíli, začala domácí atmosféra den ode dne houstnout. I drobnosti se stávaly příčinou napětí. Otec hledal práci a vracíval se domů s pocitem další porážky. Růžena se musela věnovat dětem, jež onemocněly. Chaim se snažil nabízet lekce, ale v Bratislavě bylo málo těch, kteří se chtěli učit kreslit u Žida. Milena se v tom bláznivém, čím dál bezohlednějším světě snažila pokračovat ve studiu, ale stálo ji to spoustu sil. Už nešlo o lavicové ghetto na fakultě, ale o celkovou atmosféru, kterou pocítovala. Postupně jí docházelo, že ať udělá cokoli, zachová se jakkoli, jinak obleče, sprátelí se s katolíky, nic nezmění to, že je Židovka, dívka z horší vrstvy, občanka druhé kategorie. Jako vražedkyně Krista nemá žádná práva a je prokletá, církví odsouzená k pecku, pokud se nenechá pokřtít. Milena cítila stahující se smyčku a hodně kvůli tomu trpěla.

Růženina návštěva se blížila ke konci. Mladí manželé se po dlouhé poradě s otcem rozhodli, že nepojedou do Polska, jak původně plánovali. V létě roku tisíc devět set třicet devět se mezinárodní situace prudce vyhrocovala a válka, která mohla mezi Německem a Polskem každou chvíli vypuknout, jim zhatila plány. Vybrali si Maďarsko, protože v Budapešti žili Chaimovi příbuzní.

„Bude nám lépe,“ přesvědčoval všechny Chaim. Milena, která měla sestru moc ráda, nebyla nadšená. Růžena jí mnohokrát, ještě když spolu vyrůstaly, nahrazovala matku. Obě rovněž cítily silné pouto s otcem. Matka stála stranou. Chladná, odtažitá dokonce i ke členům vlastní rodiny, působila dojem velké paní,

porcelánové panenky, příliš jemné a příliš povýšené, aby se věnovala domácnosti a už vůbec projevovala city. Celé dny trávila v šatně nebo v koupelně, kde zkoušela masky z čerstvé okurky nebo čokolády, libovala si v hezkých kosmetických soupravách, které jí otec přivážel z Vídně nebo Paříže. Koupelna vždy představovala matčinu svatyni. Teď, když bezstarostný život skončil, si Milenina matka vůbec nevěděla rady. Snažila se sice něco dělat, když Zingerovi spadli do vážných problémů, organizovala rodinný život, kázala o morálce, ale obvykle skončila poháněním otce, aby intenzivněji hledal práci. Nakonec našel – hlídání za padesát korun týdně. Velký advokát se stal vrátným v továrně na smaltované nádoby. Cítil se pokořen. Matka mu jednoho dne vpálila: „Peníze nesmrdí,“ řekla a snažila se umýt ruce zčernalé od škrábání brambor.

„Že jsi tak pragmatická,“ odvětil otec dotčen jejím tónem. „Ale ten pragmatismus vymyslel římský císař Vespasianus, ne ty, můj drahoušku.“

Matka se rozplakala. Nesnášela, když jí otec říkal „můj drahoušku“. Chtěla, aby si všiml, že ona musí škrábat brambory, ačkoliv to vždy dělala služebná.

A tak u Zingerových houstla atmosféra. Milena toužila najít únik z tohoto pekla v rozhovorech se sestrou. Teď mělo skončit i to. Nechala si od Růženy slíbit, že jí napíše, hned jak dojedou do Budapešti.

Silvestr roku tisíc devět set třicet osm strávil Franz spolu s kolegy z Hitlerjugend. Rodiče a babička tento záměr schvalovali. Usoudili, že mladý člověk má právo se poslední den v roce bavit se svými vrstevníky.

Mládežnická zábava se měla konat v hasičské zbrojnici v Drazenhofenu. Dohled nad morálním chováním byl svěřen strannické buňce, kterou vedl učitel tělesné výchovy *Herr Schneider*. Nad vhodným chováním děvčat měla zase bdít hospodyně z místního kroužku řemesel a rukodělných prací. V sále, kde byl umístěn ozdobený vánoční stromek, visel na stěně velký portrét *Führera*, aby se zdůraznila důležitost morálky ve výchově mládeže nového národně socialistického Německa.

Měla to být Franzova první opravdová zábava. Není tedy divu, že byl poněkud nervózní. Bastian ho lákal, aby tančil s jeho sestřenicí Elke. Ta toužila najít si kluka. To však Franzovi vůbec nevadilo, dokonce měl radost, protože se domníval, že se Elke může zalíbit. Avšak víc než Elke jeho mysl zaměstnávaly další Bastianovy nápady na prožití silvestrovského večera.

„Pak budeme pít alkohol a prohlížet si obrázky mých zpocených sestřenic při tanci,“ lákal Bastian.

Franz cítil, jak mu začíná být horko.

„Mluviš o hříchu,“ opáčil. „Jak mám po něčem takovém jít do kostela?“

„Chceš se stále podřizovat vůli babičky? S tím je konec! Hochu, kde máš koule?“

Bastian se tak dotknul Franzovy mužské pýchy tím, že použil velmi účinné emocionální vydírání. Franz musel dát najevo, že „koule“ má, ačkoliv o tom, jak přišel na svět, měl dosti mlhavé představy. Uvědomoval si, že je naprosto podřízen domácím a církevním pravidlům a nedrží basu s ostatními. Bastianův nápad se sice rozcházel s morálkou národních socialistů, o to víc Franz vnímal svou touhu ochutnat zakázané ovoce.

Bastian do svého záměru samozřejmě zasvětil i další chlapce z Hitlerjugend. Na záchodech schoval zmiňované snímky, mimo jiné i Elke znavenou během bavorských tanců. Chlapci svolali „spiknutí“, jež mělo chránit tajné setkání před učiteli z místní

školy a rodiči, kteří se oslavy zúčastní. Franz byl před zábavou velmi nervózní. Rodiče to považovali za normální chování, ale babička svého nejmladšího vnuka bedlivě sledovala. Byla totiž posedlá morálkou, krmenou rozhlasovými projevy doktora Goebelse, v nichž pranýřoval jakékoliv projevy morální špíny. Franz si všimnul, že babička každé ráno podrobně zkoumá jeho prostěradlo a deku. Netušil, co tam mohla hledat.

Setkání členů spiknutí proběhlo v koupelně. Jeden z chlapců hlídal, aby kamarády varoval v případě nebezpečí. V tanečním sále totiž slídl *Herr Schneider*, učitel tělesné výchovy, se svastikou na klopě, jenž všude věřil projevy nepořádku a „morální špíny“.

Fotografie sester při tancích všichni považovali za mimořádně zajímavé. Chlapci u toho popíjeli z lahve koňaku, kterou Bastian předem propašoval do koupelny. Franz cítil zvláštní, neznámé vzrušení, protože poprvé v životě okusil alkohol a prohlížel si obrázky Bastianových sester. Stejně jako fotografie ho zajímala proměna kamarádova chování. Ten se změnil k nepoznání, jakmile se stal nejstarším členem Hitlerjugend v Drasenhofenu. Mluvil vyzývavě, jeho sebejistota hraničila s pýchou. Franz jako nejbližší přítel věděl o tragédii, jež potkala Manfreda. Domníval se, že Bastianova usilovná aktivita v nacistické mládežnické organizaci je způsob, jak se po bratrově smrti odreagovat. Jednoho dne se ho na to zeptal.

„Vím, kdo nese vinu na Manfredově smrti,“ oznámil s klidem Bastian.

Kouřili cigarety, které Franz ukradl matce. Jako jediná u nich doma kouřila, na tajno před mužem a tchýní.

„Něco nového? Řekni mi kdo.“

„Židi,“ odpověděl Bastian.

Franz nevěřícně vyprskl.

„To není nic směšného, kámo,“ dodal sebejistým hlasem. „Víš, že mě Manfredova smrt velice bolela. Za všechno však může doktor Morgenstern.“

„To je přece jediný doktor v městečku!“ oponoval Franz. „Všichni ho znaj a všichni k němu choděj.“

„No, právě. Všichni k němu choděj a jemu jde jenom o peníze. Když je tak dobrý doktor, proč teda nepřišel mnohem dřív na Manfredovu srdeční vadu, aby ho rodiče mohli začít řádně léčit? Víš, že prachy u nás nehrály roli. Mohli ho poslat na léčení třeba do Švýcarska. Ale ten Žid nám to neřekl. To on nese vinu za jeho smrt.“

„Říkal jsi přece, že Manfred nikdy problémy se srdcem neměl.“

„Když v Sasku tvrdili, že byl nemocný, tak asi musel být. Přece by neměli důvod lhát, ne?“

Bastian pronesl poslední větu tónem, který nesnese odpor, ale Franz postřehl, že za tímto vysvětlením se skrývá přítelovo drama. Věděl, že oficiální příčina bratrova úmrtí není pravdivá, a právě proto se co nejušlostněji snažil najít nějaké jednoduché a nevyvrátitelné zdůvodnění. Franz věděl, že Židé jsou stejně dobrým terčem nenávisti jako každý jiný, jen aby mohl setrást nepřijemný pocit viny. Bastian teď mohl sebe i svou rodinu zbavit odpovědnosti za Manfredovu smrt. Franz si byl taky vědom toho, že nemůže vstupovat do soukromí jeho rodiny. To není moje věc, myslél si.

„Když to tak říkáš...“, přitakal.

„Řeknu ti víc,“ pokračoval Bastian a všiml si kamarádovy vahavosti. „Otec tvrdí, že Židé vládnou světovými financemi, záleží jim jenom na penězích. Morgenstern, ta stará svině, je toho nejlepším příkladem.“

Po zábavě Franz cítil výčitky svědomí. Katolická výchova, ale také vlastní oddanost církvi ho přiměly ke zpovědi. Nechtěl žít s pocitem hříchu.

V neděli, ještě před mší, při níž měl ministrovat, kněze požádal o zpověď. Kněz znal Franze mnoho let, a proto se podivil. Byl přísný a rozhodně odmítal praxi zpovídat se během mší. Podle něj se mělo zpovídat v době, která k tomu byla určena. Avšak i přes zaváhání se rozhodl vyplnit prosbu svého nejlepšího ministranta.

Franzovo srdce mu nařizovalo okamžitě se od hříchu očistit. Cítil, že jenom mříž zpovědnice ho dělí od blaženého pocitu Božího odpuštění. Ze všeho se vyznal, nic nezatajil.

„Synu,“ začal kněz, „skutečně jsi velice zhřešil! Prohlížel sis hanbaté obrázky dívek, zřejmě jsi zapomněl, že je to nejjednodušší cesta k porušení šestého přikázání a k hříchu nečistoty. Stejně těžký hřích je pití kradeného alkoholu a kouření cigaret! Není důležité, že ty jsi ho neukradl. Pil jsi ho, to je stejné, jako bys ho uloupil. Kromě toho jsi matce sebral cigarety. Budeš zahrnut milostí Boží, až učiníš pokání. Proto dnes nemůžeš sloužit mši svatou.“

„Jaké bude mé pokání?“ zeptal se chlapec.

„Musím být přísný. Přiznáš se ke spáchání hříchů před rodiči a před ředitelem školy. Musíš také uvést všechny účastníky té hrozné hanebnosti.“

„Prosím, otče! Nikdy jsem neporušil Boží přikázání žádnou špatností. Nebojím se otcova výprasku. Bojím se pranýřování přede všemi. Bastian, chlapci, ..., nemohu je zradit. Bastianův otec ho zabije, jestli se to dozví! Prosím vás, prosím o jiné pokání!“

„Ať se o svou duši stará sám,“ řekl kněz suše. „Ty máš pečovat o svoji. Ale dnes u tebe vidím neobvyklou hrdost v srdci, Franz. Měl bys dané pokání přijmout s plnou pokorou, beze slova odporu!“

„Prosím vás, otče, prosím, špatně jste mi porozuměl...“

„Ne, pochopil jsem tě dobře. Zklamal jsem se v tobě. Nebudeš sloužit mše, dokud neučiníš pokání. Zdá se, že dnes nejsi připraven na rozhřešení... Jsi zdemoralizovaný.“

Kněz to slovo užil, protože nenacházel jiné odsouzení chlapcova jednání. Avšak Franz už ničemu nerozuměl. Přišel přeci ke zpovědi s upřímným žalem a touhou po očistění. Mše pro něj byla velmi důležitá. Kdyby byl demoralizovaný, nepřišel by do zpovědnice. Chlapec cítil obrovskou tíhu odmítnutí. Pokusil se duchovního ještě jednou přimět ke změně pokání.

„Otče, prosím, moc prosím! Nemohu to vyznat před ředitelem, protože všechny zradím. Vyznal jsem upřímně všechno. Prosím o rozhřešení...“

Chlapec byl téměř zoufalý. Takovou přísnost nečekal. Knězova slova však nedávala žádnou naději.

„Mlč. Nedám ti rozhřešení. Odtěď žiješ v hříchu.“

Chlapce se zmocnil strašný smutek. V tuto nejtěžší chvíli v jeho mladém a nevinném životě nastala změna. Ve zpovědnici se zatoužil shledat s dobrým a odpouštějícím Bohem, ale ne s nelítostným a přísným lidským soudcem. Franz začal plakat. Nebyl to však osvobozující pláč, ale pláč odmítnutí. Ucítil, že v jeho duši se něco zlomilo. Nebral se ohled na jeho upřímnost, na jeho službu v církvi. Jestli tohle měl být projev spravedlnosti, tak ne pro Franze. Trest od otce by snesl beze slova odporu. S udavačstvím kamarádů však nemohl souhlasit. Nezasloužil si osud udavače, tak velké ponížení před celým městečkem. Vstal z klekadla a s pláčem vyběhl z kostela. To však zdaleka nebyl konec...